

PRAXIS ȘI TEOSIS ÎN MONAHISMUL ROMÂNESC*

Monahia Stavroforă Iosefina GIOSANU

Preambul

Nu mă aflu aici în postura celui mai reprezentativ monah român ortodox, ci, prin harul lui Dumnezeu, sunt starea cea mai mare comunități monahale din lumea ortodoxă. Mănăstirea Varatic, pe care o conduc, are un număr de peste 450 de călugărițe care duc o viață idioritmă și cenobitică, formând o adevărată citadelă a monahismului moldav.

Tema pe care o voi expune se află în strânsă legătură cu modul de viață din mănăstirea noastră și din alte mănăstiri ortodoxe românești. Comunicarea mea cuprinde două părți, împărțite în mai multe subcapitole, și anume: o scurtă prezentare a monahismului ortodox românesc, subliniind contribuția sa la transfigurarea din interior a lumii și dimensiunea lui profetică într-o lume secularizată și secularizantă, urmată de prezentarea câtorva aspecte concrete din viața mănăstirii pe care o conduc.

1. Viața monahală în Biserica Ortodoxă Română

Monahismul a fost prezent permanent în viața spirituală a românilor. El a apărut odată cu organizarea vieții bisericești, ce coincide cu formarea poporului român ca neam de sine stătător. Creștinismul său este de origine apostolică, Sf. Apostol Andrei cel dintâi chemat fiind cel care a însămânțat cuvântul Evangheliei lui Hristos în Scythia Minor (Dobrogea), pe litoralul Pontului Euxin (Marea Neagră). Existența unei episcopii la Tomis (Constanța) încă de la începutul sec. al IV-lea, cu 10 titulari cunoscuți, precum și a altor 14 scaune episcopale în această provincie bizantină, atestate documentar încă din sec. IV-V, constituie un puternic argument al existenței unor

---

* Lucrare prezentată, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, în cadrul manifestărilor celei de a *Treia Adunări Ecumenice Europene, 4-9 septembrie 2007, Sibiu.*

mănăstiri organizate în zonă. Se știe că ierarhii se alegeau de regulă din rândul monahilor. De asemenea, bisericuțele rupestre, descoperite în anul 1957 la Basarabi, constituie mărturii incontestabile ale înfloririi monahismului pe aceste plaiuri.

Printre cei mai de seamă reprezentanți ai monahismului dobrogean se numără Sf. Ioan Casian (360-435), ucenic al Sf. Ioan Gură de Aur, autor al unor lucrări teologice cu caracter dogmatic și ascetico-moral și cel care a dus primele reguli monahale din Răsăritul creștin în Apusul creștin. De asemenea, în sec. V-VI sunt amintiți în documente „călugării sciți”, cei mai cunoscuți fiind Ioan Maxențiu, Leonțiu, Ahile, implicați în anumite dispute hristologice la Constantinopol și Roma, în anii 519-520. Un alt reprezentant remarcabil al monahismului dobrogean a fost Dionisie Exiguul sau „cel Mic” (470-543), autor al numeroase lucrări teologice și traducător în latină al scrierilor Sf. Părinți de limbă greacă. Lui i se atribuie stabilirea „erei creștine” cu numărarea anilor de la Nașterea lui Hristos, sistem cronologic folosit astăzi în întreaga lume.

O altă etapă importantă în istoria monahismului românesc se desfășoară între sec. VII-XIV. Din această perioadă, în ciuda vremurilor tulburi cauzate de migrația popoarelor, se remarcă totuși o viață autentic monahală în interiorul și exteriorul arcului carpatic și de-a lungul bătrânului Istru (Danubiu sau Dunărea). În Țara Românească pot fi amintite câteva așezări monastice de tip rupestru, isihast : complexul Nucu-Aluniș din munții Buzăului, chiliile de la marginea satelor Moigrad, Jac, Creaca, Brebi din Sălaj, bisericuțele de la Corbii de Piatră și Nămăiești din Argeș. În ceea ce privește viața monastică din Transilvania, un izvor medieval, *Vita Sancti Gerbardii*, episcop latin al Morisenei, ne informează despre existența mănăstirii ortodoxe Sf. Ioan Botezătorul din Morisena (Cenad), înființată în jurul anului 1000. În secolul următor sunt atestate documentar mănăstirile Meseș din Sălaj (1165) și Hodoș Bodrog din Arad (1177). Fără îndoială că în afară de așezările monahale atestate documentar au mai existat și altele. Avem mărturiile tradiției că numeroși pustnici de neam român s-au retras prin munți și peșteri, prin poienile ascunse ale codrilor pentru a trăi o viață monahală autentică. Părintele Arhim. Ioanichie Bălan, în lucrarea sa *Vetre de sibăstrie românească*, analizează toponimia și hidronimia din țările române, arătând că mai toate poienile, izvoarele sau locurile izolate ale munților Carpați au denumiri monahale și creștine. Nume precum peștera Sf. Nicodim de la Tismana, chilia Sf. Daniil Sihastrul, peștera Sf. Ioan de la Prislop,

Izvorul lui Iosif de la Varatic, Poiana lui Pahomie de la Agapia, pârâul lui Chiril, Dealul Crucii, Chilii, sunt mărturii incontestabile ale existenței unor străvechi așezări monastice pe întreg teritoriul car-pato-danubiano-pontic.

După formarea principatelor române și viața monahală se organizează, apărând marile lavre, dintre care multe dăinuie până astăzi. Sunt binecunoscute mănăstirile întemeiate de Sf. Nicodim de la Tismana, Prislop, Vodița și Tismana. Tot în perioada sec. XIV-XV s-au ridicat mănăstirile Cozia, Cotmeana, Nucet, Snagov, Vișina, Dealu, Comana, Tânganu, Mărgineni, Tutana, Bistrița, toate în Țara Românească. Din Moldova amintim următoarele mănăstiri: Bistrița, Neamț, Horodnic, Ițcani, Bohotin, Tazlău, Putna, Voroneț, Dobrovăț. În Transilvania exista o viață monahală intensă mai ales până în sec. XV, la Râmeț, Prislop, Geoagiu de Sus. Sec. al XVII-lea este cel mai bogat în ceea ce privește ctitoriile de vetre monahale. Timpul nu-mi îngăduie să amintesc aici toate mănăstirile și schiturile care au luat ființă de-a lungul vremii, până în zilele noastre.

În istoria monahismului românesc au fost, bineînțeles, perioade de decadentă și de înflorire. În primul rând, se cuvine menționată renașterea isihastă din sec. al XVIII-lea, avându-i în prim plan pe stareții Vasile de la Poiana Mărului și Paisie Velicikovski de la Mănăstirea Neamț. În marile comunități monahale de la Dragomirna, Secu și Neamț, Sf. Paisie a pus bazele celei mai importante lucrări duhovnicești și culturale din istoria vieții bisericești din România. Călugări cărturari au tradus în limba română și slavonă numeroase manuscrise grecești, formând o adevărată școală de traducători. Această activitate a fost încununată de publicarea în 1793, la Sankt Petersburg a *Filocaliei slavone*, (Dobrotoliubie) precum și a multor texte în limba română, în tipografiile de la Neamț, Iași, Buzău, Râmnic sau București. Ucenicii starețului Paisie Velicikovski s-au răspândit în toate provinciile românești, reînnoind atât viața isihastă, cât și pe cea administrativ gospodărească din mănăstiri. Dintre aceștia se disting luminoasele figuri ale mitropolitului Veniamin Costachi (1803-1842), Sf. Onufrie de la Vorona, Sf. Gheorghe de la Cernica († 1806) sau Sf. mitropolit Grigorie Dascălul (1823-1834). De asemenea, curentul „paisian” a avut o influență benefică asupra vieții monahale din Balcani, Rusia, Ucraina sau muntele Athos.

Dacă a doua jumătate a sec. XIX nu a fost propice pentru dezvoltarea monahismului românesc, ca urmare a secularizării introduse prin reformele domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în schimb în prima

jumătate a sec. XX, asistăm la o veritabilă renaștere filocalică, la care și-au adus contribuția mișcarea „Rugului Aprins” de la mănăstirea Antim. Din nefericire, această reînnoire a spiritualității ortodoxe românești a fost stopată în anul 1945 de instaurarea regimului comunist în România. Cu toate acestea, mutațiile și persecuțiile epocii totalitare nu au putut înfrânge viața monahală autentică. Faimosul decret 410, de tristă amintire pentru monahi, din 1959, a găsit un monahism prosper și de aceea lovitura a fost năprasnică, însă nu mortală. Deși mii de călugări au fost obligați să părăsească mănăstirile, totuși cei rămași au acordat îndrumare duhovnicească credincioșilor, reușind să salveze viața monahală și spirituală a poporului. Actualmente, după recăpătarea libertății în România, în decembrie 1989, monahismul românesc cunoaște o nouă perioadă de înflorire. Cei peste 8000 de călugări care dau viabilitate celor peste 600 de mănăstiri și schituri din țară constituie dovada că monahismul românesc este unul puternic, în ciuda provocărilor societății secularizate și secularizante în care trăim.

2. Contribuția monahismului la transfigurarea din interior a lumii

În cele ce urmează, vom arăta care este rolul monahismului în viața Bisericii și a societății contemporane.

Din *Patericul egiptean* aflăm că Sfântul Antonie cel Mare (251-356) a spus „viața sau moartea ne vin prin aproapele”, iar într-una din *Regulile* Sfântului Vasile cel Mare se arată că: „Omul este un animal social și domestic, nu solitar și sălbatic. Nimic nu este mai caracteristic naturii noastre decât a comunica unii cu alții și a-i iubi pe cei de o ființă cu noi”. De asemenea, Sfântul Ioan Scărarul subliniază vocația monahului, zicând că el „plânge pentru păcatele sale și ale fraților săi și se bucură de succesul aproapelui”.

Din aceste exemple se vede că ceea ce trebuie să caracterizeze viața călugărilor este iubirea, monahul nefiind o persoană solitară, ci permanent în relație cu semenii, participând la bucuriile și necazurile lor, văzând lumea prin ochii tuturor și simțind-o prin inima lui proprie. Retragerea într-o mănăstire nu înseamnă abdicarea de la responsabilitățile lumii exterioare, ci o angajare totală în viața Bisericii. Dacă majoritatea oamenilor activează în diferite laturi ale societății pentru a o schimba și înfrumuseța, călugărul contribuie din plin la transfigurarea lumii, din interiorul ei. Sfântul Vasile cel Mare

definește viața monahală ca fiind „trăirea Evangheliei”. Așadar, călugărul sau călugărița nu este altceva decât un creștin autentic care încearcă să împlinească preceptele Evangheliei ca toți ceilalți creștini din Biserica lui Hristos. De aceea, nu este o simplă coincidență că între rânduiala tunderii în monahism și cea a tainei Botezului există atâtea similitudini. Voturile monahale sunt o reînnoire a Botezului. Adevăratul călugăr este cel care trăiește plenar moartea și Învierea lui Hristos, adică trăiește același lucru pe care îl trăiește fiecare creștin în ritualul baptismal. Prin urmare, atât călugărul, cât și mireanul răspund la același apel al Evangheliei. Ceea ce diferă de la unul la altul sunt condițiile externe ale răspunsului lor. În fond, drumul parcurs este același. ³¹ și dacă viața monahală este o împlinire a Evangheliei, atunci monahul realizează într-adevăr „urmarea lui Hristos și taina iubirii”. Călugărul se angajează ca toți ceilalți, la împlinirea celor două porunci de căpătâi ale lui Hristos: iubirea lui Dumnezeu din toată inima și din tot sufletul și a aproapelui ca pe sine însuși (cf. Matei, 12, 37, 39).

3. Paternitate, ospitalitate, rugăciune

Există totuși câteva dificultăți în a înțelege viața ascetică, retrasă a călugărilor.

Este adevărat că modul de trăire a poruncilor Evangheliei este foarte variat la călugări. Spre exemplu: în viața sfântului Antonie cel Mare, citim că el s-a retras în cea mai adâncă pustie de pe Valea Nilului, pentru a-și petrece viața în liniște și rugăciune. Mulți au considerat că această „fugă” de lume ar fi o formă egoistă de trăire a Evangheliei. Sfântul Pahomie sau Sfântul Teodosie, începătorul vieții de obște, la început, nu dădea sfaturi duhovnicești decât confrăților lui, restrângând astfel cercul dragostei doar la membrii comunităților monastice. Se pune întrebarea: practicau ei exclusivismul față de cei din afara mănăstirilor în care își duceau viața? Pentru fiecare caz există o explicație.

Pustnicia Sfântului Antonie nu a ținut toată viața. După cei aproape 30 de ani de izolare, a început să accepte ucenici în jurul său și să primească pelerini. Dumnezeu i-a mai dăruit încă 50 de ani, timp în care a primit în pustia sa numeroși călugări și mireni, încât, potrivit Sfântului Atanasie, biograful său, „a devenit doctorul trupesc și sufletesc al întregului Egipt”. La fel au procedat și Pahomie, Teodosie și mulți alți călugări desăvârșiți, modele ale monahismului

universal. După ce au stabilit normele de trăire duhovnicească în obștea mănăstirilor lor, au început să primească pelerini, cărora le-au arătat multă ospitalitate și dragoste creștină. Prin felul lor deosebit de a exprima această dragoste, cuvioșii au devenit un model de stareți și duhovnici pentru întreg monahismul ortodox și nu numai. Patericul Egiptean, cel al Sfântului Munte Athos, cel al părinților slavi sau Patericul românesc evidențiază contribuția monahilor la menținerea echilibrului spiritual al lumii. Călugărul începe prin a se retrage din lume, pentru ca apoi să deschidă ușa chiliei sale aceleași lumi pe care a părăsit-o cândva. Astăzi este binecunoscut faptul că mănăstirile primesc sute, chiar mii de pelerini pe an, cărora le arată ospitalitate și iubire desăvârșită. Dacă s-ar înregistra toate agapele oferite de mănăstirile noastre pelerinilor care le trec pragul, s-ar putea constata că cea mai autentică activitate filantropică se desfășoară în mănăstiri. Spre exemplu, Mănăstirea Varatic pe care o conduc, în cursul anului trecut, a primit peste 10.000 de pelerini și a ospătat cu prilejul marilor evenimente ale mănăstirii tot atâția săraci sau credincioși.

Dar într-o mănăstire, lucrarea interioară, mistică, duhovnicească a viețuitorilor ei este esențială. Călugărul sau călugărița este mai întâi un rugător permanent pentru sine și pentru lumea exterioară. Dragostea față de aproapele a monahului se exprimă prin rugăciunea fierbinte pe care o face pentru lume. Când Sf. Teodor Studitul (759-826) spunea că „monahii constituie forța și fundamentul Bisericii”, se gândea tocmai la rugăciunile acestora care susțin Biserica. Într-adevăr, atunci când călugărul se roagă retras într-o mănăstire, nu este despărțit de lume, căci rugăciunea, oricât de intimă ar fi nu este nicio dată solitară. De la Sfinții Părinți știm că cel ce se roagă este în permanentă comuniune cu toții membrii Bisericii, cu întreaga umanitate. „Orice rugăciune autentică și curată este comunitară și cosmică”, spunea același Sfânt, Teodor Studitul. Atunci când monahul sau monahia rostesc formula isihastă „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul (păcătoasa)”, ei zic în același timp „miluiește-ne pe noi”, chiar dacă cuvintele în aparență nu o exprimă. Invocarea lor nu poate fi o rugăciune adevărată și autentică dacă ea vizează doar sinele propriu, căci rugăciunea nu poate fi egoistă. După Evagrie Ponticul (346-399), rugăciunea trebuie să fie făcută „separat de toți și unit cu toți”. Rugăciunea este o forță transfiguratoare, chiar dacă este făcută în cea mai ascunsă peșteră din munți sau într-o chilie izolată în austeritatea unei mănăstiri. Cineva spunea (Prof. Olivier Clement) că „pentru menținerea păcii în lume, mai

mult face rugăciunea unor călugări retrași într-o mănăstire decât întrunirile tumultuoase ale politicianilor. Un pustnic poate aduce la Hristos mai mulți oameni decât orice scriitor bisericesc sau predicator, indiferent cât ar fi el de talentat sau de cultivat”. În această direcție avem exemple grăitoare în monahismul românesc, precum Părinții Paisie de la Sihla, Cleopa de la Sihăstria, Calinic de la Varatic, Iachint de la Putna etc.

Prin urmare, vocația monahului este de a fi prezent în lume, dar nu într-o manieră activă, ci într-una existențială, adică nu prin ceea ce face, ci prin ceea ce este. Călugărul transformă lumea, transfigurând permanent viața sa proprie. Cu cât monahul sau monahia gândesc că pot schimba lumea prin pocăința proprie, stând în afara lumii, cu atât ei vor avea o șansă mai mare să se mântuiască și pe sine și lumea pe care de fapt au părăsit-o. Atunci când toate facultățile sale psiho-somatice sunt golite de tot ceea ce este lumesc, inima monahului se umple de lumină, iar această lumină o văd toți cei care intră în contact cu el. Atunci el devine lumina lumii pe care întinericul nu o poate cuprinde.

4. Scurtă prezentare a mănăstirii Varatic

Situată din punct de vedere bisericesc-administrativ în cadrul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei – Arhiepiscopia Iașilor și din punct de vedere geografic în județul Neamț, mănăstirea Varatic constituie una dintre cele mai cunoscute și vizitate monumente ale acestui județ și totodată cea mai mare așezare monahală feminină din țara noastră și din întreaga Ortodoxie. Vatră monahală de la Varatic datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Întemeierea comunității este atribuită maicii *Olimpiada* și *Duhovnicului Iosif*, ucenic al starețului Paisie de la Neamț, în jurul anilor 1781-1785. Aceasta cunoaște o evoluție foarte rapidă, datorată înmulțirii soborului, astfel încât, după 1790, în documentele epocii, Varaticul apare sub denumirea de *schit*. Treacănd pentru scurt timp prin faza unificării administrative cu așezarea monahală de la Agapia (din 1803), Varaticul este apoi declarat *mănăstire* independentă printr-un hrisov al domnitorului Mihai Sturza, datat 1839, an în care soborul număra peste 600 de viețuitoare, de proveniență geografică și socială foarte diversă.

Mănăstirea Varatic este actualmente un veritabil sat mănăstiresc, cele 450 de călugărițe trăitoare aici fiind grupate în jurul a trei biserici: biserica principală cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”

(1808-1812), aflată în incinta mănăstirii și două bisericuțe cu hramurile „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul” (1844), respectiv „Schimbarea la Față” (1847). Alături de aceste trei biserici ale mănăstirii, în anii 1840–1850 s-a ridicat și paraclisul „Sf. Nicolae”, situat la primul etaj al turnului clopotniță. Obștea monahală de la Varatic se întemeiază, am putea spune, pe o dublă idioritmie: una „de chilie” (fiecare casă este condusă de către o „bătrână” care grupează în jurul ei câte 2-3 ucenice mai tinere) și una „liturgică” (soborul mănăstirii este împărțit în trei soboare mai mici, grupate în jurul celor trei locașuri de cult ale mănăstirii, în fiecare săvârșindu-se zilnic Sfânta Liturghie și cele 7 Laude), existând însă o suprastructură chinovială de conducere: toate maicile viețuitoare de sine și toate cele trei soboare se află sub ascultarea stareței și în serviciul comun al mănăstirii. În timpul vrednicei de pomenire starețe, stavrofora Nazaria Niță (1973-1995), a fost introdusă și în mănăstirea noastră, viața de obște propriu-zisă, în organizarea stăreției și a gospodăriei, astfel încât astăzi asistăm la îmbinarea vieții cenobitice și a celei idioritmice la Varatic.

De-a lungul istoriei sale, mănăstirea a fost cârmuită de o serie de starețe de seamă, începând cu distinsele figuri de „maici duhovnicești” și nevoitoare alese, ale schimonahiilor numite Olimpiada (1781-1788, 1822-1828 și 1834-1842) și Nazaria (1788-1814), ucenice ale Sf. Paisie de la Neamț, continuând apoi cu lungă și rodnică stăreție a Eufrosinei Lazu (1844-1887), ucenica maicii Olimpiada, cu neobositele truditore Zenaida Racliș (1909-1926), Irina Lecca (1940-1942) și Pelaghia Amilcar (1942-1946 și 1954-1973), adevărate mentore ale operelor filantropice ale mănăstirii în prima jumătate a secolului al XX-lea și încheind în zilele noastre cu vrednica de pomenire stavroforă Nazaria Niță (1973-1995), neîntrecut gospodar și stareță de o rară distincție. Dintre monahiile mănăstirii se disting numeroase figuri luminoase și se cuvin menționate în trecut: monahia Safta Brâncoveanu (1776-1857), o descendentă a familiei Brâncoveanu, monahia Evghenia Ștefănescu (1821-1899), sora renumitului episcop Melchisedec al Romanului, monahia Elisabeta Conta (1840-1921), sora reputatului Vasile Conta, Epraxia Malău (1890- 1967), sora marelui duhovnic de la mănăstirea Secu, Vichentie Malău. Nu în ultimul rând se cuvin amintiți o serie de mari duhovnici ai mănăstirii: Duhovnicul Iosif († 1828), unul dintre marii duhovnici ai Moldovei de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea și totodată ctitor al mănăstirii noastre, care va fi canonizat în curând; Ghenadie Caraza (1945-1973); Daniil Atodiresei (1940-1946); Nicodim

Mândiță (1889-1975); Calinic Prisecaru (1906-1992) și Clement Iacob (1912-1997).

Alături de activitățile de ordin administrativ, la mănăstirea Varatic s-au manifestat de timpuriu și preocupări educative și culturale. Astfel, în cadrul mănăstirii au funcționat o serie de școli de pregătire generală; profesională: broderie, covoare, tricotaje, țesătorie, croitorie bisericească, școala de muzică bisericească lineară și psaltică, deservind atât nevoile mănăstirii, cât și pe cele ale fetelor trimise de părinți pentru instruire. Existența unor distinse preocupări cărțurărești și filocalice este probată de numeroasele manuscrise din biblioteca mănăstirii, copiate și împodobite de monahiile de la Varatic. De asemenea, mănăstirea a constituit un predilect loc de odihnă și creație pentru numeroși scriitori, poeți și oameni de cultură, precum: D. Bolintineanu, C. Negri, M. Eminescu, V. Micle, Gala Galaction, Calistrat Hogaș, G. Ibrăileanu, C. Ciopraga, V. Sadoveanu, I. Teodoreanu.

De o deosebită importanță pentru mănăstirea noastră este activitatea social-filantropică promovată de-a lungul vremii de monahiile de la Varatic. Se cuvine menționată aici asistența medicală acordată viețuitoarelor mănăstirii în cadrul bolniței (1856-1995) sau cabinetului medical al mănăstirii cu personal intern (asistente medicale formate din rândul maicilor și surorilor mănăstirii). Călugărițele de la Varatic au dat dovadă de devotament și abnegație, activând ca infirmiere (surori de caritate) la diferite spitale de campanie din țară (1874-1878; 1915-1917; 1941-1944) sau la spitalul de campanie organizat în mănăstirea noastră, numit Spitalul 32c Neamț, în timpul primului război mondial (1916-1918). Maicile și surorile ce s-au dedicat misiunilor de acest tip au urmat anumite cursuri de formare medicală, ca infirmiere sau surori de caritate și trebuie menționate cursurile de pregătire organizate de societatea „Crucea Roșie” la Varatic, în perioada 1907-1914 și 1943, precum și cele organizate de către „Institutul surorilor de caritate *Regina Elisabeta*” din București, în perioada 1914-1916. Numeroase așezăminte sociale și de caritate ori societăți pedagogice își recrutau personalul calificat din rândurile monahiilor de la mănăstirea Varatic și pot fi menționate aici: orfelinatul de la mănăstirea Bistrița-Neamț (1922), Căminul orfanilor din Găești-Dâmbovița (1944), Azilul județean al săracilor din Lugoj (1941-1942), „Institutul de fete al Societății femeilor române” din Iași (1913), „Institutul de educație al fiicelor de ofițeri *Regina Maria*”, secțiunea Fundației *Regele Ferdinand I*, din Iași (1942) și „Institutul surorilor de caritate *Regina Elisabeta*” din București. Un

capitol important al operei de asistență socială la mănăstirea Varatic îl constituie înființarea unor orfelinate de fete, destinate îndeosebi primirii orfanelor de război, în perioada celor două conflagrații mondiale (1917-1918; 1942-1944), tradiție reînnoită și după 1989, când grupuri de fete de vârste școlare de la orfelinatul din Botoșani au fost primite la mănăstire, în perioada verii, micuțele orfane fiind cazate în chiliile maicilor ce s-au oferit voluntar. De grijă și atenție din partea mănăstirii s-au bucurat și familiile de refugiați în timpul celor două războaie mondiale, în urma evacuării caselor și gospodăriilor lor aflate pe linia frontului. De asemenea, conducerea mănăstirii a organizat în primele decenii ale secolului al XX-lea numeroase tabere pentru elevi și studenți, pe timpul verii, precum și o cantină pentru pelerini (1926- 1939).

În prezent în cadrul mănăstirii noastre se desfășoară o bogată operă de asistență social-filantropică, desfășurată de către maicile și surorile mai tinere, prin îngrijirea și supravegherea permanentă a celor peste de 200 de monahii bolnave, cu vârste între 60-95 de ani.

De aceea, opera de filantropie, care caracterizează obștea Mănăstirii Varatic de-a lungul istoriei sale multisekulare, este încununată astăzi, în chip providențial prin construirea Căminului social-filantropic „*Cuvioasa Nazaria*”. Acest așezământ, construit prin grija nemijlocită a I.P.S. Mitropolit Daniel, care a supravegheat îndeaproape lucrările desfășurate aici, este prevăzut cu 50 de locuri, cabinet medical, bucătărie, spălătorie, magazie, sală de mese. Vor fi primite și îngrijite în cadrul căminului atât călugărițe în vârstă, cât și bătrâne care nu posedă locuință sau îngrijirea necesară. Mănăstirea va furniza personal cu pregătire medicală, un medic generalist, un medic stomatolog și 3 asistente medicale și personal pentru probleme administrative. De asemenea, în cadrul căminului va funcționa și un paraclis cu hramul Sf. Ioan Evanghelistul, cu menirea de a asigura pe lângă asistența socială și medicală și reconfortarea morală și spirituală a celor ce vor beneficia de ospitalitatea așezământului.

5. Caracterul profetic al monahismului

Creștinismul a fost de la început o religie ascetică. Începând cu sec. al IV-lea, odată încheiată epoca persecuțiilor și a catacombelor, Biserica a început să se instituționalizeze. În acest nou context, monahismul a luat locul martiriului sângeros al epocii primare. Biserica era la o răscruce: se risca confuzia între ceea ce aparținea Cezarului

și ceea ce aparține lui Dumnezeu. Tocmai acum monahismul a apărut în Biserică spre a accentua sensul ei profetic, amintind oamenilor că Împărăția lui Dumnezeu nu este din lumea aceasta. Potrivit voturilor monahale – ascultarea, sărăcia de bună voie și curăția – călugărul nu are altă grijă decât cea a mântuirii personale și a lumii întregi. Călugărul este într-o permanentă așteptare. Știm că prin Botez tot creștinul devine părtaș la viața veșnică, însă călugărul, prin lepădarea a tot ceea ce e pământesc și prin rugăciunea neîncetată, a urcat deja această treaptă către Împărăție. El este martorul zilei a opta. Călugărul renunțând la căsătorie, adoptă dinainte starea oamenilor de după înviere, când „nimeni nu se însoară și nici nu se mărită, ci toți sunt ca îngerii din ceruri” (Mc. 12,25). Tocmai de aceea rânduiala tunderii în monahism se mai numește și „îmbrăcarea chipului îngeresc”. Sf. Grigorie Palama (1292-1359) afirmă că „monahii sunt profeții și crainicii celei de-a doua veniri a lui Hristos. Cum profeții Vechiului Testament au prezis venirea în trup a lui Hristos, călugării, în sânul Bisericii, anunță cea de-a doua venire a lui Hristos, nu prin cuvinte, ci prin viața lor însăși”. Asemenea Mariei din Evanghelie, călugării „partea cea bună și-au ales”. Chiar numele de „monah” pleacă de la grecescul „monos” și semnifică forma de existență a unei persoane care-și creionează singură orientarea în această lume. Dar drumul ales de el trebuie să indice permanent popoului lui Dumnezeu direcția în care trebuie să meargă. Prin prezența sa, monahul conservă în sânul Bisericii conștiința drumului care trebuie parcurs către Împărăția lui Dumnezeu.

Fie ca Dumnezeu să dăruiască tuturor, indiferent de responsabilitatea pe care o are fiecare în această lume, calea către această Împărăție unde nu mai este nici grijă, nici durere, ci viață fără de sfârșit.

Bibliografie consultată

1. *Sfânta Scriptură*, Ed. IBMBOR, București, 2005
2. *Biserica Ortodoxă Română*, monografie-album, București, 1987
3. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1981
4. Ierom. Ioanichie Bălan, *Vetre de sibăstrie românească*, București, 1982
5. Idem, *Patericul românesc*, București, 1980
6. *Patericul egiptean*, Alba Iulia, 1990
7. *Viața Cuviosului Paisie de la Neamț*, ed. îngrijită de diac. Prof. Ioan Ivan, Ed. Trinitas, Iași, 1997
8. Mitrop. Serafim Joantă, *Isibasmul, tradiție și cultură românească*, Ed. Anastasia, București, 1994
9. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Din istoria isibasmului în Ortodoxia românească*, Ed. Scripta, București, 1992
10. Idem, *Ascetica și mistică Bisericii Ortodoxe*, Ed. IBMBOR, București, 2002
11. Monografia Mănăstirii Varatic , Ed. IBMBOR, București 1985.

Praxis and theosis in the Romanian monasticism

Stavr. Iosefina GIOSANU

The author of the theological research “Praxis and theosis in the Romanian monasticism”, Stavr. Iosefina Giosanu, the abbess of the biggest monastery of nuns in Romania and in the entire Orthodox world, analyses the two theological notions „praxis” (practice) and theosis (deification) in the monastic life of the Romanian Orthodox Church. The author reaches the conclusion of the immense importance the monasticism had for the foundation of the Orthodox faith and the great cultural, social and missionary work of the monks in the Romanian society. Their mission involves hospitality, prayer and education of the people, the monastery being truly the school of the Romanian nation. In addition the author does a short presentation of Varatic Monastery and speaks of the prophetic dimension of the monastic life.